

Partsgemensam kartläggning klar

Nära hälften av underläkarna går på vikariat

41 procent av de legitimerade underläkarna går på vikariat. Det visar den kartläggning som Läkarförbundet gjort tillsammans med Landstingsförbundet.

Läkarförbundets målsättning nu är att minska andelen vikariat så att allt fler ST-läkare får fast anställning.

Förra året gjorde Läkarförbundet en enkät för att ta reda på hur vanligt det är med vikariat bland ST-läkare, alltså legitimerade underläkare. Enkäten gjordes som en stickprovsundersökning till 300 ST-läkare. Resultatet var att 41 procent av dem gick på vikariat.

– Det är intressant att vi i den totala kartläggning, som nu är klar, har fått precis samma resultat, säger Edel Karlsson Håål, ombudsman på Läkarförbundets förhandlingsavdelning.

Läkarförbundet krävde mot bakgrund av enkäten åtgärder i den senaste avtalsrörelsen. Landstingsförbundet ställde inte upp på det och i stället beslöt

man att göra en gemensam kartläggning och analys av underläkarnas anställningsförhållanden.

Kartläggningen har gjorts lokalt i alla landsting av respektive arbetsgivare och lokalförening. Den visar att 36 procent av de legitimerade underläkarna har fast anställning som ST-läkare. 19 procent är ST-läkare med tidsbegränsad anställning på sjukupplåten enhet, dvs universitetssjukhusen. 4 procent har fortfarande FV-block, dvs går kvar i det gamla specialistutbildningssystemet. 41 procent av de legitimerade underläkarna har bara vikariat.

48 procent av de legitimerade underläkarna är kvinnor. Deras fördelning på olika anställningsformer stämmer med den totala andelen förutom på FV-block där kvinnorna utgör 66 procent.

Kartläggningen visar också att 52 procent av vikariaten är kortare än ett år. 36 procent varar mellan ett och tre år medan 12 procent är längre än tre år.

10 landsting/kommuner har tidigare inte gjort någon egen översyn av anställningsförhållandena för underläkare. 16 landsting uppger att de har genomfört en översyn. Det har lett till att landstingen har inrättat ST-tjänster och att man antagit anställningspolicy för legitimerade underläkare.

– Underläkarenkäten hjälpte oss att sätta fingret på problemen men ledde inte till dialog med arbetsgivarna. Det har däremot den gemensamma kartläggningen gjort, säger Thomas Lindén, ledamot i Läkarförbundets centralstyrelse, som är med i den gemensamma arbetsgruppen.

– De som lokalt har arbetat med kartläggningen har förstått problemen med den stora andelen vikariat och tycker att man måste göra något åt det, säger Thomas Lindén.

En förhoppning med den gemensamma kartläggningen var att få igång en process lokalt för att minska antalet vikariat. Eftersom många personalchefer har blivit förvånade över andelen vikariat och vill ändra på situationen antyder det att problemet finns någon annan stans än på landstingens personalavdelningar.

Fel med ständig översyn

Men situationen varierar mycket mellan olika landsting. Det skulle naturligtvis vara bra att veta vad som gjorts i de landsting där andelen är låg.

– Man kan fråga sig om det är fråga om något systemfel. Vi har sett att där

man rensat upp bland vikariaten har det uppstått nya vikariat. Vi måste se vad som kan göras för att slippa en situation med upprepade kartläggningar, säger Thomas Lindén.

Men det kan också finnas andra faktorer som spelar roll än gjorda översyner, t ex olika attityder till hur underläkare ska vara anställda.

Ett problem i undersökningen är att den inte skiljer på egentliga vikariat och oegentliga vikariat. Då en anställd är ledig och en vikarie anställs är det fråga om egentligt vikariat. I annat fall är vikariatet oegentligt och vikarien kan kräva fast anställning. Vikariatsproblemen för enskilda personer kan endast lösas lokalt.

Läkarförbundet anser också att andelen tidsbegränsade anställningar är alldeles för stor. Det är snarast traditionen som bjuder att ST-anställningar liksom många tjänster för specialister på universitetssjukhusen ska vara tidsbegränsade.

– Men tiden har sprungit ifrån systemet med tidsbegränsade anställningar. Nu är det dags att göra något åt situationen, säger Thomas Lindén.

Betydelse för engagemanget

Edel Karlsson Håål anser att man kan föra en intressant diskussion om skillnaderna mellan att vara fast anställd och vikarie och vilken betydelse det har för delaktighet i organisationen. Hon hänvisar till intervjun med Lilian Rosenberg Rooth i Läkartidningen 9/96.

– Det är svårare att engagera sig när man bara ska stanna en begränsad tid. Det är som skillnaden mellan ett äktenskap och tillfälliga förbindelser. För att kunna skapa relationer till kolleger och övrig personal och uppnå god patientkontinuitet krävs tryggheten i en fast anställning, säger Edel Karlsson Håål.

Hon anser också att man kan fundera över vilken betydelse olika anställningsförhållanden har för kompetensutvecklingen. Det gäller inte bara möjligheten att gå kurser utan hela planeringen för specialistutbildningen. Det är förståeligt om en arbetsgivare inte är lika intresserad av att satsa på kompetensutveckling för vikarier.

Efter kartläggningen vidtar nu ett arbete med att analysera resultaten. Det ska vara färdigt vid årsskiftet. Under hösten ska man också försöka fånga upp om det sker några förändringar i anställningsförhållandena med anledning av den nu gjorda kartläggningen.

Kristina Johnson

Utgiftstak införs för landstingen

Regeringen Perssons målsättning är att få de offentliga finanserna i balans 1998. Ett medel för att nå dit är att tak införs för de offentliga utgifterna och det gäller både stat, kommuner och landsting.

I den vårbudget nye finansministern Erik Åsbrink presenterade förra veckan finns förslag om ytterligare sanering av statsfinanserna med 10 miljarder 1997 och 12 miljarder 1998.

Regeringen föreslår ett treårigt tak för de offentliga utgifterna. Medan taket blir fast för de statliga utgifterna blir det bara fråga om en beräkning med en budgetmarginal för kommuner och landsting.

Kommun- och Landstingsförbunden har åtagit sig att verka för oförändrade skatter. Genomsnittet är nu 31,66 kronor. Sker det ändå höjningar kommer statsbidragen att minska. Dessutom ska man verka för att personal inte sägs upp. •